

vakbond voor burger en militair defensiepersoneel

Aan: De voorzitter van de Vaste Kamercommissie
voor Defensie
Cie.def@tweedekamer.nl

datum

27 augustus 2026

ons kenmerk

CBB.2026.12213

uw kenmerk

onderwerp

VBM Position paper WODG

Geachte voorzitter,

Zonder tegenspraak geen samenspraak!

Een uitdrukking van onze minister van staat, Herman Tjeenk Willink. In die paar woorden ligt de kern van onze democratische besluitvorming besloten: het hele stelsel is gebaseerd op de gedachte dat in alle stadia van beleidsvorming tegenspraak nodig is om tot democratisch gedragen wetten en beleid te komen. Betrokken burgers, zorgvuldig acterende ambtenaren, nauwkeurig werkende wetgevingsjuristen, tegendenkers bij adviesorganen en belangenverenigingen en een kritische oppositie: ze kosten tijd, ze zijn soms irritant, maar toch vooral noodzakelijk. Want één foutje of één verkeerde of onvoldoende doordachte bepaling in een nieuwe wet en de staat kan burgers jarenlang benadelen en het draagvlak voor welk besluit dan ook onderuithalen.

In de Wet Ambtenarendefensie maar ook in andere wet- en regelgeving zijn er voldoende mogelijkheden voor de minister van defensie, mits de veiligheidssituatie in Nederland dit vordert, om gemotiveerd af te wijken van de bestaande wet- en regelgeving. De VBM vindt het daarom niet nodig om voor de rechtspositie van de defensiemedewerker en voor de positie van de vakbonden de Wet op de defensiegereedheid (WODG) in te voeren.

Wij zien en horen van dichtbij dat het Ministerie van Defensie worstelt met bestaande wet- en regelgeving om te groeien naar een omvang, waarmee Nederland binnen de NAVO aan afschrikking kan bijdragen en ultiem kan worden ingezet, zoals verwoord in onze Grondwet. Maar moet de WODG op personeelsgebied het mogelijk maken om met een simpele pennenstreek vele bestaande en zorgvuldig opgebouwde wet- en regelgeving, waaronder de Wet ambtenaren defensie (WAD), buitenspel zetten? Nee, luidt ons antwoord.

Bezoekadres

Ametisthorst 20
2592 HN Den Haag

Postadres

Postbus 93037
2509 AA Den Haag

Contact

☎ 070 31 55 111
☎ 070 38 37 000
✉ vbm@mijnvbm.nl
🌐 www.vbm.info
📘 www.facebook.com/mijnvbm
🐦 twitter.com/mijnvbm

Wij hebben de voor ons belangrijkste bezwaren op dit wetsvoorstel voor u op een rijtje gezet:

- Verhouding tot staatsnoodrecht. De uitleg in de Memorie van Toelichting betreft een nogal abstracte tekst, die in onze ogen niet overloopt van duidelijkheid. Wat is nu precies de relatie tussen “gereedstelling” en “buitengewone omstandigheden”? In eerste instantie lijken deze aan elkaar te worden gelinkt. Wat dan de vraag oproept wat de afbakening is t.o.v. bijvoorbeeld de Coördinatiewet uitzonderingstoestanden. Maar verderop in de Memorie van Toelichting wordt gesteld dat hier geen sprake is van optreden bij buitengewone omstandigheden. Het kan aan ons liggen, maar dit is niet duidelijk.
- Het gereedstellen door Defensie van eenheden is al zo oud als de weg naar Rome een primaire taak waar geen begin of eind aan komt. Wij vinden dat de term gereedstelling eenduidiger moet worden genormeerd en/of gedefinieerd met objectieve maatstaven die aangeven wanneer de gereedstelling start en het gewenste eindstadium is bereikt. Als dat niet het geval is betekent dit dat er sprake is van ‘carte blanche’. De wet is structureel in volle omvang van toepassing. Defensie lijkt vast te houden aan vertaalde NAVO-begrippen daar waar het gereedstelling betreft. Deze geven evenwel onvoldoende richting aan de door ons als noodzakelijk geziene objectieve maatstaven.
- Wie bepaalt nu en op grond van welke kaders of de gereedstelling ernstig wordt belemmerd en een beroep gedaan wordt op deze wet? Er is voor gekozen om deze bevoegdheid neer te leggen bij de regering (met een koninklijk besluit), en niet alleen bij de minister van Defensie, en daarmee komt ook het oordeel over noodzaak (onaanvaardbare vertraging) bij de regering te liggen. Echter: het blijft de uitvoerende macht bij wie dit oordeel en besluitvorming is belegd dus waarover wij kritisch zijn in het kader van de aan het begin van dit stuk benoemde noodzakelijke tegenmacht. Daarnaast blijft het, hoewel ingekaderd, nog steeds een vage en open norm dus dit verandert niets aan de opgeworpen kritische vragen over rechtszekerheid en vergaande beoordelingsvrijheid.
- Wij maken ons zorgen over de rechtszekerheid aan de voorkant en toetsbaarheid aan de achterkant. Omdat aan de minister van Defensie veel beoordelingsvrijheid wordt toegekend, verwachten wij dat het aan de achterkant niet eenvoudig zal zijn om voor ons, de vakbonden, concrete maatregelen succesvol aan te vechten omdat de rechter dan doorgaans terughoudend toetst.
- Het valt op dat voor de verschillende domeinen (bv. fysieke leefomgeving en informatieomgeving) vrij uitgebreid wordt ingegaan op de diverse internationale verdragen en

hoe dit wetsontwerp zich daartoe verhoudt en dat dit met betrekking tot het personeel niet gebeurt.

- Gevolgen voor defensiepersoneel. Dit wetsvoorstel geeft aan de minister van Defensie een bevoegdheid om in de gereedstellingsfase af te wijken van Wet ambtenaren defensie (WAD), als een goede voortgang van de gereedstelling van de krijgsmacht dit naar zijn oordeel noodzakelijk maakt. Dit omvat het geheel van de rechtspositionele regelgeving, zoals deze is vastgelegd in wetten, bij algemene maatregelen van bestuur, zoals het Algemeen militair ambtenarenreglement (AMAR), het Burgerlijk ambtenarenreglement defensie (BARD) en het Besluit georganiseerd overleg sector Defensie (BGOD), de inkomstenbesluiten voor beide groepen medewerkers en de hierop gebaseerde ministeriële regelingen en beleid. Dat betekent dat kan worden afgeweken van daarin opgenomen afspraken, begrenzingen, procedures etc. en, indien noodzakelijk, dat een regeling buiten toepassing kan worden gelaten. Dit kan ingrijpende gevolgen hebben - de mogelijkheden zijn immers divers - op de rechtszekerheid, de inkomenssituatie van het defensiepersoneel en op de omstandigheden waaronder het hun werk moet doen. Dit raakt niet alleen de defensiemedewerker zelf, maar heeft ook verstrekende gevolgen voor zijn/haar privéleven. Ons punt is dat naast spoedeisende omstandigheden ook de niet lineaire geopolitieke spanningsopbouw, zoals heden ten dage het geval is, voor de minister van Defensie een aanleiding kunnen zijn om aan de hand van artikel 1b WAD rechtszekerheid aan de kant te zetten en reservisten verplicht op te roepen in werkelijke dienst. Met ons, de centrales van overheidspersoneel wordt achteraf gesproken en u als parlement wordt alleen achteraf geïnformeerd. Dat vinden wij te veel macht bij één regeringslid met minimale verantwoordingsplicht.
- Collectieve belangenbehartiging in het kader van het recht op collectieve onderhandelingen. Dit wetsontwerp geeft de minister van Defensie de mogelijkheid om af te wijken van het BGOD, zonder nadere motivering. Het wordt hiermee zeer ongewis of en op welke gronden/binnen welke kaders de minister van Defensie het BGOD geheel of gedeeltelijk buiten werking kan of zal stellen. Dit heeft te maken met het feit dat de minister van Defensie een ruime mate van beoordelingsvrijheid toekomt en het om open normen gaat die voor interpretatie vatbaar zijn. Hierbij komt open en reëel overleg met de werkgever Defensie in het geding en daarmee ook de mogelijkheid om te escaleren naar Advies- en Arbitragecommissie (AAC). De op zichzelf al afwijkende rechtpositie – ook wel de bijzondere positie genaamd – van de militair kan hierdoor zonder dat er afdoende balans wordt aangebracht oneindig verder opgerekt worden (zie ook het advies van de Raad van State d.d. 18 maart 2026, hfdst. 10, p. 27).

- Het aanpassen van de wet op de medische keuringen (Wmk) is een wens van Defensie om (potentieel) personeel breder te kunnen keuren en de medische gegevens langer te mogen bewaren en herkeuring te vergemakkelijken. Dit heeft onder andere betrekking op:
 - o De beoordeling voor de totale operationele inzetbaarheid van de militair aan de hand van afwijkende – nog niet specifieke - regels dan nu al mogelijk is volgens de wet.
 - o Beoordelen/beslissen tot functietoewijzing, ook dit betreft een niet genormeerde verbreding van mogelijkheden om een groep van functies voor de militair uit te sluiten boven op de al bestaande brede mogelijkheden.
 - o Plaats van de keuring in het proces. Normaal vindt de medische keuring pas plaats als alle andere beoordelingen hebben plaatsgevonden en de werkgever op grond daarvan voornemens is om de keuring aan te stellen. Voor militairen en de politie is er één uitzondering opgenomen: de medische keuring mag plaatsvinden vóór het veiligheidsonderzoek (VGB). Deze ontwerpwet beoogt meer flexibiliteit te bieden. Waarom die flexibiliteit nodig is, wordt echter nergens toegelicht. Nu het gaat om een inbreuk op de privacy en het bijzondere persoonsgegevens betreft, heeft dit een dragende motivering. Die ook belicht waarom minder ingrijpende maatregelen, bijvoorbeeld in de bedrijfsvoering, geen soelaas zouden bieden. Wat ons betreft moet zoveel mogelijk worden voorkomen dat keuringen worden onderworpen aan een medisch onderzoek terwijl later in het proces blijkt dat ze op basis van andere (minder ingrijpende) beoordelingen niet in aanmerking komen voor een aanstelling.
 - o Het is niet uit te sluiten dat de bewaartermijn van persoonsgegevens wordt opgerekt. In het wetsvoorstel is deze gemaximeerd op 2 jaar maar als het noodzakelijk is voor de gereedheid kan dat met 1 jaar worden verlengd en die procedure kan niet gemaximeerd worden herhaald. Echter, nergens wordt toegelicht wat de noodzaak en het doel hiervan is. En het niet geobjectiveerde begrip gereedstelling maakt de bewaartermijn diffuus.
 - o Individuele gezondheidsmonitoring middels draagbare sensortechnologie is in dit wetsontwerp opgenomen, omdat het anders via andere wetgeving moet plaatsvinden. Dat alleen al is een slecht argument. Het is discutabel wat deze monitoring bijdraagt aan de gereedstelling. De reden voor structurele monitoring is immers epidemiologisch onderzoek. Verder is de vraag hoe gezondheidsmonitoring zich verhoudt tot artikel 11 van de Grondwet, de onaantastbaarheid van het lichaam en het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer. Daarnaast moet de kritische vraag gesteld worden of deze weliswaar vrijwillige maatregel noodzakelijk, proportioneel en effectief is voor het doel dat nagestreefd wordt, namelijk het monitoren van de inzetbaarheid van de militair. De militair hoeft volgens deze wetgeving, als hij dat niet wil, geen wearables (sensors) te dragen of hieruit gegenereerde data te delen, maar in een hiërarchische organisatie en onder groepsdruk in een militaire omgeving is dit lastig. Verder hebben wij grote zorgen wat er

met de gegevens gebeurt, wie daartoe toegang heeft, hoe de veiligheid is geborgd van deze bijzondere personeelsgegevens en hoe de bewaartermijn van de gegevens is geregeld.

Er zijn nog veel meer juridische, wetstechnische en inhoudelijke argumenten aan te dragen waarom dit wetsontwerp nodig aangepast moet worden. Het voorstel geeft in de huidige vorm zoveel mogelijk ruimte en vrijheid aan de minister van Defensie om van de bestaande wetgeving af te wijken, zodat zoveel mogelijke wettelijke obstakels aan de kant geschoven kunnen worden, met als argumentatie de gereedheid van defensie in het gedrang komt. De kaderstelling, normering en motivering ontbreekt echter op heel veel vlakken en dat is zorgelijk. De in bestaande wet- en regelgeving al opgenomen ruimte biedt in het personele domein voldoende manoeuvreerruimte om indien nodig af te wijken op basis van check en balances tot stand gebrachte rechtspositie.

Namens het algemeen bestuur VBM,

Jean Debie
Voorzitter

